

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE MURÁŇ NA ROKY 2014-2020

ÚVODNÁ ČASŤ

Formulár Ú1 – Hlavička dokumentu PHSR

Názov:	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Muráň na roky 2014-2020
Územné vymedzenie:	Obec Muráň
Kód kat. územia:	838772
Územný plán obce schválený:	Áno
Dátum schválenia PHSR:	N/A (nie je dostupné, bude doplnené)
Dátum platnosti:	N/A
Verzia:	1.0
Časť dokumentu:	Analytická časť 2.0
Dátum spracovania:	21.1.2015
Publikovaný verejne:	http://www.muran.sk
Predkladá:	Ing. Roman Goldschmidt, starosta obce
Pripravil:	PaedDr. Jaroslav Zerola, projektový manažér TORVEL s.r.o.

Formulár Ú5 - Osnova PHSR

Úvodná časť	<p>Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja (ďalej aj PHSR) obce spolu s územným plánom je základným a kľúčovým dokumentom pre riadenie samosprávy, vychádzajúcim z poznania situácie a konkrétnych potrieb občanov, podnikateľov, záujmových skupín a ďalších subjektov v území. Formuluje svoju predstavu o budúcnosti spolu s činnosťami a projektmi na jej zabezpečenie. PHSR sa spracováva na obdobie spravidla 7 rokov s dlhodobým výhľadom na 10–14 rokov. PHSR je výsledkom strategického plánovania.</p> <p>V úvodnej fáze tvorby Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Muráň na roky 2014-2020 vedenie obce rozhodlo o spôsobe jeho spracovania (kto, ako a kedy) a zostavilo riadiaci tím pre jeho tvorbu. Na základe výsledkov verejného obstarávania bol vybraný externý spracovateľ PHSR. Následne bol spracovaný harmonogram spracovania PHSR. O zámere a začiatku spracovania PHSR bola verejnosť informovaná prostredníctvom webovej stránky. Samotné práce na PHSR začali v decembri 2014 podľa zverejnenej „Metodiky pre spracovanie PHSR“ (31.7.2014, Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR). Čiastkové výstupy PHSR boli počas celej doby spracovania dostupné na webovej stránke obce s možnosťou pripomienkovania so strany verejnosti.</p>
Časť 1: Analytická časť	<p>Obsah:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1. analýza vnútorného prostredia, 1.2. analýza vplyvu vonkajšieho prostredia na vývoj situácie v území, 1.3. SWOT analýza,

	1.4. disparity a faktory rozvoja pre odhad budúceho možného vývoja.
Časť 2: Strategická časť	Obsah: 2.1. vízia rozvoja územia, 2.2. formulácia a návrh stratégie, 2.3. výber a popis strategických cieľov.
Časť 3: Programová časť	Obsah: 3.1. opatrenia a projekty vrátane ich priradenia k jednotlivým prioritám, 3.2. súbor ukazovateľov výsledkov a dosahov vrátane východiskových a cieľových hodnôt.
Časť 4: Realizačná časť	Obsah: 4.1. východiská a popis úloh jednotlivých partnerov pri realizácii PHSR, 4.2. popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie PHSR, 4.3. stručný popis komunikačnej stratégie PHSR k jednotlivým cieľovým skupinám, 4.4. systém monitorovania a hodnotenia, 4.5. akčný plán s výhľadom na roky 2015-2016 - vecný a časový harmonogram realizácie jednotlivých opatrení a projektov.
Časť 5: Finančná časť	Obsah: 5.1. indikatívny finančný plán na celú realizáciu PHSR, 5.2. model viaczdrojového financovania jednotlivých projektov za účasti sociálno-ekonomických partnerov v území v prepojení na programový rozpočet obce, 5.3. systém hodnotenia a zaraďovania projektov do financovania.
Záverečná časť	Informácia o schválení a zverejnení PHSR.
Prílohová časť	Príloha č. 1 - Zoznam členov riadiaceho tímu, pracovných skupín a organizácii participujúcich na spracovaní dokumentu Príloha č. 2 - Zoznam informačných zdrojov použitých v PHSR Príloha č. 3 - Zoznam skratiek použitých v PHSR Príloha č. 4 - Akčný plán na roky 2015-2016 Príloha č. 6 – Formuláre (formát *xls)

Formulár Ú8 - Zoznam analyzovaných koncepčných dokumentov

Zoznam analyzovaných koncepčných dokumentov			
Názov dokumentu	Platnosť dokumentu	Úroveň dokumentu	Zdroj
Stratégia Európa 2020	2020	európska	www.mindop.sk
Národná stratégia regionálneho rozvoja SR (NSRR)	2030	národná	www.mindop.sk
Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001- záväzná časť v znení KURS 2011	2030	národná	www.mindop.sk

Metodika na vypracovanie PHSR	2014-2020	národná	www.mindop.sk
Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Slovenskej republike	2020	národná	www.vlada.gov.sk
Národná stratégia na ochranu detí pred násilím	2015	národná	www.vlada.gov.sk
Národná stratégia pre globálne vzdelávanie na obdobie rokov 2012-2016	2016	národná	www.statpedu.sk
Program hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja BBSK 2007-2013	2013	regionálna	www.vucbb.sk
Územný plán VÚC BBSK a Územný plán VÚC BBSK - zmeny a doplnky 2014 (návrh)	2015	regionálna	www.vucbb.sk
Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií Banskobystrického samosprávneho kraja	2015	regionálna	www.vucbb.sk
Program odpadového hospodárstva Banskobystrického kraja	2015	regionálna	www.minv.sk
Správa o naplňaní priorit a cieľov Národnej stratégie regionálneho rozvoja Banskobystrického kraja	2014	regionálna	www.mindop.sk
Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja 2009-2015 a jeho vyhodnotenia (Obec Muráň)	2015	miestna	www.muran.sk
Územno-plánovacia dokumentácia	2015	miestna	www.muran.sk
Programový rozpočet obce Muráň 2015-2017	2017	miestna	www.muran.sk

Zdroj: vlastné spracovanie

ČASŤ 1. ANALYTICKÁ ČASŤ

Analytická časť PHSR obsahuje analýzu vnútorného prostredia na základe overeného súboru kvantitatívnych a kvalitatívnych dát (ďalej len „dátová základňa“) podľa jednotlivých oblastí vrátane finančnej a hospodárskej situácie, identifikáciu hlavných vonkajších faktorov rozvoja územia (výber hlavných faktorov), analýzu vplyvu vonkajšieho prostredia na vývoj situácie v území, analýzu silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození pre rast a rozvoj územia, posúdenie hlavných faktorov a disparít rozvoja územia. Komplexná analýza súčasného stavu územia je zostavená na základe informácií získaných z relevantných zdrojov, t.j. štatistických databáz (ŠÚ SR, RegDat, Infostat...), výsledkov prieskumov a analýz dokumentov.

Formulár A1 - Zoznam kvantitatívnych a kvalitatívnych dát (povinný v predpísanej štruktúre)

Zoznam použitých kvantitatívnych a kvalitatívnych dát		
Oblasť dát /téma	Zdroj dát	Webová stránka
Demografia	Štatistický úrad SR Inštitút informatiky a štatistiky	www.slovakstatistics.sk www.infostat.sk
Bývanie	Štatistický úrad SR Inštitút informatiky a štatistiky	www.slovakstatistics.sk www.infostat.sk
Školstvo a vzdelávanie	Štatistický úrad SR Ústav informácií a prognóz	www.slovakstatistics.sk www.uips.sk
Zdravotníctvo	Národné centrum zdravotníckych informácií	www.nczisk.sk
Sociálna starostlivosť	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny SR Ministerstvo vnútra SR	www.upsvar.sk www.minv.sk
Ekonomická situácia	Štatistický úrad SR Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu Finančná správa SR	www.slovakstatistics.sk www.sario.sk intrastat.financnasprava.sk
Životné prostredie	Slovenský hydrometeorologický ústav Slovenská agentúra životného prostredia	www.shmu.sk www.enviroportal.sk

Zdroj: vlastné spracovanie

1.1. Analýza vnútorného prostredia

Poloha. Obec Muráň sa nachádza v juhovýchodnej časti Slovenského rudohoria, pri sútoku Muráňa a Dolinského potoka, na križovatke starodávnych ciest spájajúcich sever a juh Slovenska: Hnúšťa - Tisovec – Muráň – Červená Skala a Tornaľa – Revúca -Muráň. Obec vznikla v roku 1321 pri majeri pod hradom, ktorý sa spomína v rokoch 1271. V súčasnosti má 1265 obyvateľov. Takmer celý kataster obce leží na území Národného parku Muránska planina a jeho ochranného pásma. Rozlohou katastra patrí obec Muráň k najväčším obciam na Slovensku.

Tab. 1 Základná charakteristika obce (stav ku 31.12.2013)

Číslo základnej územnej jednotky:	525987
Názov okresu:	Revúca
Názov kraja:	Banskobystrický
Štatút obce:	Obec
PSČ:	04901
Prvá písomná zmienka o obci – rok:	1321
Nadmorská výška stredu mesta v m:	394
Celková výmera územia mesta (m²):	103 153 790 m ²
Počet obyvateľov:	1 265
Hustota obyvateľstva na km²:	12,48

Zdroj: Štatistický úrad SR (ŠÚ SR)

Dostupnosť, doprava a znečistenie. Cez obec a kataster obce prechádzajú cesty II triedy II/531(Pavlovce – Rimavská Sobota – Tisovec – Muráň - Červená Skala križovatka I/66) v celkovej dĺžke 3,0 km a II/532 (Tornaľa/Behynce križovatka I/50 – Jelšava – revúca – Muráň križovatka II/531) v celkovej dĺžke 13,7 km. V obci je cesta III triedy III/532014 o celkovej dĺžke 0,17 km. V obci sa nachádza komunikácia III triedy III/531014 v celkovej dĺžke 0,17 km. Ostatných miestnych ciest v katastri obce je 5,8 km. Obec je križovatkou dvoch ciest druhej triedy, je v nej zastávka miestnych a diaľkových liniek. Cez obec prechádzajú diaľkové linky do Košíc, Brezna, Rožňavy, Popradu. Autobusová doprava sa využíva hlavne na prepravu občanov do zamestnania. Najčastejšie spoje sú do Revúcej a Tisovca. Obec koncovou stanicou železničnej trate 165 Plešivec – Muráň, vybudovanej v roku 1893. V súčasnosti funguje na trati Plešivec – Muráň len nákladná doprava. Osobná doprava po prvom zastavení od 2. februára 2003 bola čiastočne obnovená v roku 2003. Po druhýkrát boli zrušené osobné vlaky od 1. mája 2011, ktoré zatiaľ neboli obnovené.

Stav ovzdušia. Hodnotenie stavu ovzdušia v obci Muráň sa uskutočňuje v rámci Programu Slovenského hydrometeorologického ústavu (SHMU) Zóny Banskobystrického aj prostredníctvom Obvodného úradu životného prostredia Rimavská Sobota stále pracovisko Revúca s hodnotami neprekračujúcimi denné limitné hodnoty a nevyžadujúcimi si zvláštnu pozornosť z hľadiska výnimočných opatrení. To umožňuje žiadateľovi sústrediť sa na drobné zdroje znečistenia, zdroje znečistenia z dopravy a starostlivosť o zeleň. V rámci Zóny v roku 2011 bola prekročená denná limitná hodnota na ochranu zdravia ľudí pre PM10 na všetkých monitorovacích staniciach. Najvyššia úroveň znečistenia PM10 bola na stanici Banská Bystrica-Štefánikovo nábregie, kde sa vyskytlo 127 prekročení 24-hodinovej limitnej hodnoty. Rovnako priemerná ročná koncentrácia 47,7 µg.m⁻³ výrazne prekročila ročnú limitnú hodnotu 40 µg.m⁻³. Cieľové hodnoty pre PM2,5 boli prekročené na troch staniciach a na dvoch z nich aj limitná hodnota plus medza tolerancie. Úroveň znečistenia časticami PM1je druhá najvyššia na Slovensku. Zvýšená úroveň časticami PM na stanici Banská Bystrica-Štefánikovo nábregie je zapríčinená aj budovaním cestného obchvatu mesta. Ostatné ZL neprekročili limitné hodnoty.

Obyvateľstvo. Obec patrí počtom obyvateľov (1 265 k 31.12.2014) k stredným obciam na území Slovenska (652. miesto medzi 2753 obcami). Z hľadiska posúdenia demografického

vývoja môžeme konštatovať, že v obci Muráň sa síce rovnako ako na celonárodnej úrovni prejavujú znaky starnutia obyvateľstva, ale celkove v storočnom priemere je počet obyvateľstva obce stabilný (cca 1200 obyvateľov). Pri porovnaní vývoja počtu obyvateľov obce v rokoch 2007-2013 a vývoja počtu obyvateľov okresu a Banskobystrického kraja je trend klesajúceho počtu obyvateľov v rokoch 2007-2010 zanedbateľný. Rovnako tak je analogické aj relatívne prudké stúpanie počtu obyvateľov, ktoré bolo v roku 2011 spôsobené spresnením počtu obyvateľov v dôsledku sčítania obyvateľov SR a zároveň opätovné postupné klesanie v rokoch 2012 a 2013. Z hľadiska produktivity najvyšší podiel obyvateľstva je zaznamenaný v skupine obyvateľov v produktívnom veku. Skladba vekovej štruktúry obyvateľstva obce bola v období rokov 2007-2013 menej priaznivá v porovnaní s celoslovenským priemerom. V priebehu rokov 2007-2013 sa počet obyvateľov v predproduktívnom veku mierne znižoval, na rozdiel od počtu obyvateľov v poproduktívnom veku, ktorý má dlhodobu stúpajúci charakter. Zo štatistiky vyplýva, že obyvateľstvo mierne starne, čo sa odráža aj na priemernom veku obyvateľov a prognózovanom vývoji obyvateľstva do roku 2035.

Marginalizované rómske komunity. Marginalizované rómske komunity sú definované ako komunity–koncentrácie Rómov, ktorí trpia vysokou mierou sociálnej exklúzie a deprivácie. Riešenie rómskej problematiky v obci je riešením problémov zamestnanosti a nízkej úrovne bývania. Podľa Atlasu rómskych komunít (2013) bolo identifikovaných približne 402 840 Rómov žijúcich na území Slovenskej republiky, čo tvorí 7,45% obyvateľov Slovenska. Na území Banskobystrického kraja boli identifikovaní Rómovia žijúci v 516 obciach s podielom na celkovom počte obcí v kraji 51,55%. V roku 2013 bolo na území obce Muráň evidovaných 412 príslušníkov rómskej národnosti, čo je cca 33% obyvateľstva. Obec má spracovanú Lokálnu stratégiu komplexného prístupu **Sociálna inklúzia marginalizovanej rómskej komunity v obci Muráň**. V čase prípravy dokumentu sa obec pripravuje na realizáciu projektu „Komunitné centrum Muráň“ pre podporu sociálnej inklúzie.

Bývanie. Obec nemá spracovanú „Stratégiu rozvoja bývania“, aktívne však pristupuje k otázke bývania a pri zohľadnení svojich finančných možností prispieva k zlepšeniu bytovej situácie v obci. Rozvoj bývania priamo súvisí s dopytom po nájomných bytoch a s pracovnými príležitosťami ponúkanými. V obci je 382 rodinných domov a 12 bytových. Rodinné domy sú súkromným majetkom. Priemerný vek domov v obci je 49 rokov, bytovka má 39 rokov. Údaje o stave bytového fondu sú spracované v rámci SODB 2011 a v súčasnosti odrážajú reálny stav len orientačne.

Sociálna infraštruktúra. Obec zabezpečuje starostlivosť starším a odkázaným občanom poskytovaním sociálnych služieb v plnom rozsahu kompetencií určených zákonom. Obec je osobitným príjemcom pomoci v hmotnej núdzi pre konkrétne rodiny podľa **inštitútu osobitného príjemcu** (§ 23 zákona č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi), a príjemcom rodinných prídavkov pre deti, ktoré často vymeškávajú školskú dochádzku.

Vzdelávanie.

Základná škola s materskou školou Muráň. Základná škola s materskou školou Muráň je plne-organizovanou školou. Vyučovanie prebieha v štyroch budovách. Materská škola poskytuje celodennú výchovno-vzdelávaciu starostlivosť deťom vo veku 2 – 6 rokov a deťom s

odloženou školskou dochádzkou. Počet žiakov školy sa v posledných rokoch pohybuje okolo 190 detí v ZŠ a 45 v MŠ. Väčšina žiakov je z Muráňa, zo spádových obcí dochádza asi 60 žiakov. Priemerný počet učiteľov vzhľadom na veľkosť školy je 14 v ZŠ a 4 v MŠ. Všetci učitelia ZŠ majú vysokoškolské vzdelanie s pedagogickou a odbornou spôsobilosťou. Učitelia prvého stupňa si rozširujú svoju kvalifikáciu v cudzích jazykoch, asistentka učiteľa študuje špeciálnu pedagogiku. V škole pôsobí externe školská špeciálna pedagogička, asistentky učiteľa a sociálny pedagóg (kumulovaná funkcia s výchovným poradcom). Škola je zapojená do projektu Rovnaká šanca, do štipendijného programu Divé maky, v školskom roku 2008/2009 predložila dva projekty a v školskom roku 2009/2010 sa ukončili práce na zatepľovaní školy (spojené s výmenou plastových okien na všetkých budovách školy). V rámci projektu **Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne MRK v obci Muráň** sa v základnej škole v obci v roku 2013 uskutočnil kurz rómskeho jazyka. Kurzu sa zúčastnili učiteľky ZŠ pod lektúrou Ing. Bc. Gabriela Radičovej, riaditeľky detašovaného pracoviska Súkromného hudobno-dramatického konzervatória v Hnúšti (celková dĺžka kurzu bola 192 hodín).

Kultúra, šport a rekreácia.

História. Obec Muráň vznikla v roku 1321 pri majeri pod Muránskym hradom. Hrad sa spomína už v roku 1271 a rozprestiera sa pri vápencovom brale vrchu Cigánka, ktoré dominuje celému kraju. Hrad mal bohatú a dramatickú históriu a od roku 1702 chátra. Dnes ostalo po ňom už len rumovisko 360 m dlhé a 96 m široké. Muráň bol súčasťou bohatej a vyspelej železiarskej oblasti Muránskeho panstva, ktorému patrili nielen desiatky obcí na Gemeri, ale aj Horehroní a Spiši. Prvá písomná zmienka o hrade v tejto lokalite pochádza z r. 1271 v podobe castrum Mwran. Roku 1321 sa píše o území bez sídla a až v r. 1427 sa spomína sídlo Moranalya (Muránske Podhradie). Hrad Muráň bol postavený v 13. stor. ako kráľovský strážny hrad na brale Cigánka vo výške 935 m. Je jedným z najvyššie položených hradov na Slovensku. Význam hradu sa zvýšil najmä v čase pôsobenia Jána Jiskru z Brandýsa v Gemeri v tridsiatych r. 15. stor. Jiskrovci hrad opevnili a stal sa ich zhromaždištom. Roku 1461 ho získal Štefan Zápoľský a hrad sa stal sídlom panstva. V 1. pol. 16. stor. sa dostal do rúk lúpežného rytiera Mateja Bašu - r. 1549. V 17. stor. Muráň spravovali Széchyovci a Wesselényiovcí. Najväčší rozmach zaznamenal počas života Márie Széchyovej, ktorú pre jej krásu označovali ako Muránska Venuša. R. 1666 bol hrad obsadený po odhalení sprisahania Wesselényiho proti kráľovi Leopoldovi I., r. 1702 vyhorel a obnovený po požiari bol iba čiastočne. V 18. stor. hrad dvakrát vyhorel a koncom stor. už nebol obývaný. V súčasnosti je zrúcaninou so zachovalým areálom a vstupnou bránou a vežou. Obyvatelia obce sa zaoberali aj výrobou dosák a šindľov a chovom oviec a koní. Pred rokom 1438 sa stala obec mýtnou stanicou a jej význam znásobovali železné bane, hámre a hute. Z histórie je známa bitka pri Muráni medzi maďarským vojskom a slovenskými dobrovoľníkmi, ktorá sa odohrala 26.2.1849. V 19. storočí sa okrem prác v lese, na píle a furmančení zaoberali obyvatelia výrobou dosiek a šindľov, chovom oviec, dobytky a koní, ale od r. 1823 aj výrobou známej „muránskej“ kameniny a keramiky v manufaktúrnej dielni a píla. Obyvatelia sa naďalej aj v nasledujúcom stor. venovali práci v lesnom hospodárstve, povozníctvu a chovu dobytky, v 2. pol. 20. stor. najmä v žrebčine známom chovom plemenných koní. Počas 2. sv. vojny sa obyv. masovo zúčastnili v odbojovej činnosti a výstavbe partizánskeho letiska na Veľkej lúke. V období SNP fašisti zastrelili v obci 12 mužov, čím sa zavŕšili dramatické udalosti v Muráni. Obec je vyznamenaná Radom Červenej hviezdy, Duklianskou pamätnou medailou, pamätnou medailou SNP.

Miestna kultúra a kultúrne dedičstvo. Z tradičných tancov sa v pamäti starších ľudí zachovali tance: čardáš, do skoku, hajdúchovanie, odzemok, palicový hajdúch s kyjom, svine morskie, tanec mladej. Spevné tradície udržuje spevácka skupina LEVENDA, ktorá interpretuje okrem ľudových piesní z oblasti Muránskej doliny aj piesne z pozostalosti Bystríka Muránskeho. V zimných mesiacoch sa usporadúva prechod Muránskou planinou, v lete je to Muránske Ródeo, na jeseň Horský duatlon, blška. V rámci Dní športu – výstup na Muránsky Hrad. V obci dožíva zopár pôvodných dreveníc a murovaných komôr, tzv. lenhauzov z prelomu 19. a 20. storočia. V obci je viacero pozoruhodností a kultúrnych pamiatok:

- Rímskokatolícky kostol sv. Juraja, postavený Coburgovcami v neogotickom štýle na z roku 1893, so štýlovo čistým interiérom a pozoruhodnými farebnými vitrážami.
- Rímskokatolícka fara – barokovo klasicistická budova z r. 1801,
- z 18. stor. pochádza rokoková prícestná socha sv. J. Nepomuckého,
- Obecný úrad – bývalý koháryovsko - coburgovský kaštieľ z r. 1800 v klasicistickom štýle. V jeho blízkosti klasicistický slúžnovský dom s dvorom, arkádovou chodbou, kde pôsobil v 19. storočí štúrovský básnik Bohuš Nosák – Nezabudou.

Obecné múzeum. Obec Muráň sa postupne profiluje ako obec rozvíjajúca svoje kultúrne dedičstvo so snahou o využitie potenciálu v oblasti cestovného ruchu. Za účelom rozvoja kultúrneho života v obci a regióne a prezentácie kultúrneho dedičstva regiónu obec v roku 2009 založila múzeum Muráň. Hlavným poslaním múzea Muráň je dokumentácia, archivácia a prezentácia kultúrneho dedičstva a histórie obce a regiónu Gemer – Malohont. Návrh na zriadenie pamätného múzea v Muráni padol ešte na začiatku 20. storočia, kedy v čase pomerne priaznivom pre zakladanie nových muzeálnych zbierok vyšli v spracovaní Jozefa Droppu a jeho dvoch pohorelských spolupracovníkov J. Bahéryho a R. Dolláka: Maďarské dejiny Muránskeho hradu (druhé vydanie tejto knihy sa vydalo na návrh bulharského cára Ferdinanda Coburga v slovenčine). Najagilnejším hlásateľom tejto myšlienky bol pohorelský učiteľ Jozef Bahéry, narodený v Muráni. Múzeum je umiestnené v jednej z dominant obce - rímskokatolícka fara je barokovo – klasicistickou budovou z roku 1701 s manzardovou strechou, ktorá sa nachádza v centre obce. Staré dejiny cirkvi pre nedostatok archívneho materiálu poznáme od roku 1759, keď bol Muráň až do roku 1792 filiálkou Muránskej Dlhej Lúky, a teda nemal dovtedy vlastného farára. Cirkevné dejiny Muráňa sú úzko spojené s dramatickými historickými udalosťami, ktoré súviseli predovšetkým s významom hradu. K významným osobnostiam, ktoré pôsobili na miestnej fare ako správcovia, patrí Anton Macák, salezián (pseudonym Bystrík Muránsky). V Muráni pôsobil od roku 1951 do roku 1972. Bol zberateľom ľudovej slovesnosti, básnik, označovaný ako „pevec Muráňa“. Jeho „Kytka piesní spod Muráňa“ zhudobnil prof. Ján Čambal z Kladna.

Neziskový sektor. Mimovládne a občianske organizácie vyvíjajú v obci činnosť podľa svojich priorit a dostupnosti finančných prostriedkov.

Formulár A8 – Mimovládne organizácie sídliace na území obce

Evidencia mimovládnych organizácií – čiastkový výpis		
P. č.	Názov	Oblasť pôsobenia
1	OZ Živá planina	Ochrana prírody, voľnočasové aktivity
2	Dobrovoľný hasičský zbor	Ochrana majetku, voľnočasové aktivity

3	Jednota dôchodcov Muráň	Seniori, voľnočasové aktivity
4	Telovýchovná jednota Muráň	Voľnočasové aktivity
5	Muránska planina, n.f.	Ochrana prírody, fond
6	Klub priateľov Muránskej planiny	Ochrana prírody, voľnočasové aktivity
7	Zväz protifašistických bojovníkov	História
8	Verejno-súkromné partnerstvo Čierny Hron-Muránska planina	Regionálny rozvoj
9	Levenda	Kultúra, spev

Zdroj: vlastné spracovanie

Rekreácia a šport. V obci ponúka ubytovacie a stravovacie služby Penzión Lykovec, ktorý je súčasťou tzv. Huculskej magistrály a ponúka stravovacie a ubytovacie služby: ubytovanie počas celého roka v 1-3 posteľových izbách s možnosťou prístelku a vlastným sociálnym zariadením, celková kapacita je 19 miest. Súčasťou penziónu je reštaurácia, bar a terasa na ktorej sa môžete občerstviť pestrou ponukou jedál a nápojov. Reštaurácia je vybavená bezbariérovým prístupom, TV a wifi pripojením. Pre váš oddych a relaxáciu je k dispozícii mini wellness s jacuzzi, suchou a parnou saunou a oddychovými ležadlami. Parkovisko sa nachádza priamo pred penziónom Najvýznamnejším zariadením v regióne je Rekreačný areál na Prednej hore, ktorý okrem ubytovania a stravovania ponúka, konferenčné priestory, vitálny svet s bazénom, športoviská – tenisové kurty, minigolf a ihrisko na plážový volejbal. Pod hradným vrchom sa nachádza ubytovacie zariadenie Chata Zámok. Zo športových zariadení je v obci lyžiarske stredisko - vlek, fitness centrum. Pri nástupe na náučný chodník Muránsky hrad je zóna oddychu s tenisovým kurtom. V obci je futbalové ihrisko a na športové účely sa využíva telocvičňa základnej školy s materskou školou, v areáli ktorej sa nachádza aj viacúčelové ihrisko s umelým povrchom.

Ekonomická charakteristika a charakteristika podnikateľského prostredia. V obci prevažujú odvetvia lesníckych činností a spracovanie dreva v malej miere aj poľnohospodárstvo. Väčší počet podnikateľských subjektov je v terciárnom sektore, pretože svoju činnosť vykonávajú najmä ako drobní živnostníci. Obec má dobrú polohu z hľadiska rozvoja cestovného ruchu. Podnikateľské subjekty nevytvárajú dostatok pracovných príležitostí pre občanov obce, najviac pracovných miest sa vytvára pri spracovaní dreva V obci je zastúpený prevažne primárny sektor. Vysoké percento má zastúpenie aj terciárny sektor. Sekundárny sektor v obci stagnuje.

Podmienky pre podnikanie. Obec nemá priame kompetencie v oblasti opatrení na trhu práce. V rámci svojich kompetencií sa môže snažiť vytvoriť podmienky pre zlepšenie podnikateľského prostredia a rozvoj podnikania v meste. Hlavným faktorom rozvoja podnikania v meste môžu byť existujúci potenciál pre rozvoj cestovného ruchu spojený s ochranou prírody a prírodných zdrojov.

Nezamestnanosť. Situácia v oblasti nezamestnanosti je v obci dlhodobo vysoko nepriaznivá a kopíruje situáciu v regióne (okres revúca). Samotný okres Revúca je dlhodobo na vrchole rebríčka okresov vo výške miere nezamestnanosti. Nezamestnanosť v obci sa za posledné roky pohybuje okolo 30%. Príčinou vysokej miery nezamestnanosti je jednak geografická poloha v regióne, kde je minimum pracovných príležitostí a jednak početným zastúpením rómskeho etnika, u ktorého sa kumulujú príčiny nezamestnanosti (nízke vzdelanie, strata pracovných návykov a pod.). Obec a jej región pocítil hospodársku krízu najmä v roku 2009, kedy nastal kľúčový zlom v zvýšení počtu nezamestnaných oproti rokom 2007 a 2008 (cca 25% miera nezamestnanosti). V roku 2010 dosiahla miera nezamestnanosti hodnotu 28,83%, v rokoch 2013 a 2014 mierne klesla (v roku 2014 to bola hodnota 27,00%). Na základe analýzy štruktúry nezamestnaných osôb najviac nezamestnaných osôb evidovaných na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny je vo veku 20 až 40 rokov a podľa dosiahnutého stupňa vzdelania absolventov formy vzdelania „Vyučenie“ (36,53%) a „úplné základné“ (35,07%). Najvyšší počet uchádzačov o zamestnanie je evidovaný ako „bez zaradenia“. Podľa evidencie celkového počtu uchádzačov o zamestnanie sa miera nezamestnanosti pohybuje v stabilne nad 30%.

Životné prostredie. Obec Muráň sa rozprestiera na nive a terasovitej plošine okolo potokov, pri sútoku Muránky, Dolinského potoka a Bielej vody. Vertikálne rozpätie je v rámci katastrálneho územia obce 394 -1430 m.n.m. Najvýznamnejšou prírodnou zaujímavosťou je Národný park Muránska planina (opis nižšie). Kataster Muráňa rozdeľuje muránska tektonická línia. Severnú časť na Muránskej planine tvoria hrubé súvrstvia vápencov vystupujúce nad dolinou Muráňa strmými skalnými stenami, južnú hornatinnú až vrchovinnú časť ortoruly a svory. Pramenná oblasť Muráňa s nivnými pôdami je zalesnená bukovým lesom, na sčasti odlesnenej planine s hnedými pôdami prevláda smrek. Lesy pokrývajú viac ako 85% k.ú. obce. Na jej južnom okraji sú mohutné vyvieracky. Zvlášť dobre je rozvinutý podzemný kras. Pri obci sú krasové útvary, pod vrchom Šajba krasové jazierko, z ďalších povrchových krasových útvarov sa tu vyskytujú skalné veže, skalné ihly, okná a skalné brány. Najväčšia skalná brána sa nachádza pod Nižnou Kľakovou. Okolie obce leží v miernej teplej veľmi vlhkej vrchovinej oblasti, severná časť katastra v chladnej oblasti s júlovou teplotou 12-16 oC. Zvláštnosťou je, že na tak malej ploche, akou je Muránska planina, sa vyskytujú rastliny teplomilné, sucho znášajúce, horské, zriedka i subalpínske druhy. Vďaka špecifickým mikroklimatickým podmienkam Muránskej planiny zachoval sa tu vzácny endemit – lykovec muránsky (*Daphne arbuscula*). Je to treťohorný relikv, ktorý prežil zaľadnenie a nikde inde na svete nemá prirodzený výskyt. Celé katastrálne územie obce je v území Národného parku Muránska planina, alebo v jeho ochrannom pásme. Národný park bol vyhlásený 1.10.1997 a predstavuje územie európskeho významu ako provinciálne biocentrum. Podľa zákona o ochrane prírody je územie chránené 2 až 5. stupňom ochrany prírody. Opatrenia súvisiace s ochranou prírody sú povinný rešpektovať všetky subjekty, ktoré vykonávajú alebo plánujú vykonávať v území svoje aktivity.

Informačné stredisko Správy Národného parku Muránska planina. V obci je situované Informačné stredisko Správy Národného parku Muránska planina, ktoré poskytuje informácie o prírodných hodnotách Národného parku Muránska planina, jeho súčasťou je stála expozícia národného parku. Národný park Muránska planina je jeden z najmladších národných parkov na Slovensku. Nachádza sa na strednom Slovensku v okresoch Brezno, Rimavská Sobota a Revúca v bansko-bystrickom kraji. Bol založený na ochranu Muránskej

planiny, ktorá je geograficky súčasťou Slovenského rudohoria. Národný park má rozlohu 203,18 km² a jeho ochranné pásmo 216,98 km², čo je spolu vyše 517 km². Jadro národného parku pozostáva z vápencovej a dolomitovej planiny s krasovými útvarmi. Celková dĺžka krasového terénu od osady Červená Skala (časť obce Šumiac) po mesto Tisovec je okolo 25 km. Je tu viac ako 250 jaskýň, ktoré nie sú prístupné verejnosti. Najrozsiahlejší jaskynný systém je Bobačka, ktorej dĺžka je 3 km. V NP sa nachádza 15 priepastí a viac ako 50 ponorov a vyvieračiek a mnohé krasové a skalnaté útvary. Najvyšší vrch národného parku je Fábová hoľa s výškou 1 439 m n. m. a ešte vyšší vrch, Stolica s výškou 1 476 m n. m., je v ochrannom pásme. Najvyšším bodom horstva Muránska planina je vrch Klák s výškou 1 408,7 m n. m. Flóra národného parku je významná svojou biodiverzitou a bohatosťou druhov a zahŕňa 35 endemických a subendemických druhov, napríklad Lykovec muránsky (*Daphne arbuscula*). Lykovec muránsky je treťohorný relikv, ktorý na území rastie milióny rokov. Lesy pokrývajú asi 86 % rozlohy národného parku. Medzi turistické atrakcie patrí 300 km označených turistických chodníkov a náučných trás. Najlepší prístup do parku je cez okolité obce a osady, napríklad Muráň alebo Zavadka nad Hronom. V roku 2013 Správa Národného parku Muránska planina získala významné ocenenie – Chartu pre trvalo udržateľný turizmus. Titul Územie s trvalo udržateľným turizmom udelila Muránskej planine sieť európskych národných parkov v Európe EUROPARC Federation. Poskytovatelia služieb v cestovnom ruchu tak získavajú značku kvality, ktorá zaručuje, že príroda národného parku zostane zachovaná.

Lesy. Lesy v území zaberajú 9151,14 ha, čo pri celkovej výmere pôdneho fondu ha predstavuje lesnatosť 86%. Vlastníkom a hospodárom lesa sú Lesy SR, Urbárska a pasienková spoločnosť, cirkev. Z hľadiska kategorizácie lesov majú v území dominantné postavenie lesy hospodárske, ktorých hlavná funkcia je produkcia drevnej hmoty. Na drevinové zloženie lesa má významný vplyv nadmorská výška 394 m.n.m.(stred obce) až 1430 m.n.m (Fabová hoľa). Dolinu obce obklopujú zmiešané lesy s prevahou listnatých lesov. Hlavnými drevinami v nich sú buk lesný, jedľa biela, smrek obyčajný a javor horský. Z hľadiska kategorizácie lesov majú v území dominantné postavenie lesy hospodárske, ktorých hlavná funkcia je produkcia drevnej hmoty. V katastri obce sa nachádza pralesná rezervácia „Javorníková“ s rozlohou 98 ha. Ide o prevažne bučiny s prímiesou jedle a smreka na väčšinou plytkých pôdach na strmých svahoch s vystupujúcimi vápencovými bralami a bočnými rebrami sa striedajú so sutinovými lesmi v žľaboch a pod bralami. Napriek tomu, že sa jedná o jednu z najneprístupnejších lokalít Muránskej planiny, miliere a staré vozové cesty svedčia o hospodárskom využití lesa v dávnej minulosti. Drevinové zloženie lesov je pestré, dominujú buk, jedľa a smrek, na sutinách lipa malolistá, lipa veľkolistá a jaseň štíhly, roztrúsene sa vyskytuje brest horský, javor mliečny a na výslunných miestach aj dub zimný. Naopak na tienistých úpätiach skál sa vyskytuje tis. Na skalných terasách sa vyskytuje biotop reliktné vápnomilné borovicové a smrekovcové lesy s endemitom Muránskej planiny lykovcom muránskym. Lokalita je biotopom viacerých významných druhov fauny a flóry a hniezdiskom dravcov. V posledných 6 rokoch boli lesy na lokalite niekoľkokrát ovplyvnené veternou disturbanciou, došlo k polámaniu a najmä vyvráteniu časti, niekde aj väčšiny stromov na niekoľkých plochách, ktorých veľkosť sa pohybuje od niekoľko desiatok árov až po asi 5 ha. Turistický chodník, ktorý v minulosti viedol dnom rokliny, bol zrušený a kvôli vyvráteným stromom napadaným do rokliny je táto časť lokality neprístupná. Severnú časť pretína svahová odvozná lesná cesta. Lokalita o výmere približne 98 ha je súčasťou rovnomennej prírodnej rezervácie od roku 1986 (v súčasnosti

NPR), súčasťou Národného parku Muránska planina, územia európskeho významu SKUEV0225 Muránska planina.

Vodné hospodárstvo. Hydrogeograficky patrí záujmové územie do úmoria Čierneho mora, k základnému povodiu Slanej. Vodnými zdrojmi obce sú: Hrdzavý potok, Dolinský potok, rieka Muránka. V katastri obce sa nachádzajú aj ponorné potoky a mnohé vyvieračky. Vodné toky sú čisté horského charakteru. Kataster obce spadá pod chránenú vodohospodársku oblasť (CHVO) Muránska planina s rozlohou 205 km² a pod správu Muránskeho skupinového vodovodu (SKV). Využívanými zdrojmi pitnej vody pre obec, ktoré sú zároveň najvýznamnejšími zdrojmi pre Muránsky SKV, sú pramene: Tisovec horný 20 ls-1, Tisovec dolný 20 ls-1, Muráň – Prameň Pod hradom 50 ls-1, Pastovník 48 ls-1, Vrt VHS 1 30 ls-1.

1.2. Analýza vonkajšieho prostredia

Vonkajšie prostredie je podmienené predovšetkým prenosom odporúčaní z úrovne Európskej únie do legislatívy a exekutívy Slovenskej republiky, následne do riadiacich úrovní na regionálnej a miestnej úrovni. V tomto smere treba rešpektovať predovšetkým stanovisko Európskej komisie v odporúčaní COM 2014 426 k programu stability Slovenska pre prijatie opatrení v rokoch 2014-2015:

1. Po náprave nadmerného deficitu posilniť rozpočtové opatrenia na rok 2014 vzhľadom na vznikajúci rozdiel 0,3 % HDP v porovnaní s požiadavkami Paktu stability a rastu na základe prognózy Komisie z jari 2014. V roku 2015 zabezpečiť požadovanú úpravu 0,1 % HDP smerom k strednodobému cieľu, a pritom zohľadniť očakávané nepriaznivé hospodárske podmienky. Následne, až do dosiahnutia strednodobého cieľa, pokračovať v ročnej štrukturálnej úprave na úrovni referenčnej hodnoty 0,5 % HDP. Ďalej posilňovať fiškálny rámec, a to aj zavedením záväzných a vynútiteľných výdavkových stropov. Zlepšiť dlhodobú udržateľnosť verejných financií zvýšením nákladovej účinnosti sektora zdravotnej starostlivosti, najmä racionalizáciou nemocničnej starostlivosti a riadenia, ako aj posilnením primárnej starostlivosti.

2. Zlepšiť efektívnosť daňovej správy posilnením kapacít auditu, posudzovania rizík a výberu daní. Prepojiť základ zdanenia nehnuteľností s trhovou hodnotou nehnuteľností.

3. Účinnejšie riešiť dlhodobú nezamestnanosť prostredníctvom aktivačných opatrení, druhej šance na vzdelávanie a individuálne prispôbeného kvalitného odborného vzdelávania. Zvýšiť kapacitu verejných služieb zamestnanosti pre správu prípadov, personalizované poradenstvo a aktiváciu uchádzačov o zamestnanie a posilniť väzbu medzi aktiváciou a sociálnou pomocou. V súlade s cieľmi záruky pre mladých ľudí účinne riešiť nezamestnanosť mladých ľudí zlepšením včasnej intervencie. Zlepšiť stimuly v oblasti zamestnanosti žien zlepšením poskytovania zariadení starostlivosti o deti, najmä pre deti do troch rokov.

4. Prijatť opatrenia na zvýšenie kvality vyučovania s cieľom zlepšiť učebné výsledky. Posilniť poskytovanie vzdelávania na pracovisku v rámci odborného vzdelávania a prípravy. Prispôbiť akreditačné, finančné a riadiace opatrenia na podporu vytvárania bakalárskych programov orientovaných na výkon povolania. Zlepšiť kvalitu a relevantnosť vedeckej základne a vypracovať plány na posilnenie účinného odovzdávania poznatkov a spolupráce medzi akademickou obcou, výskumom a podnikateľskou sférou. Prijatť systémové opatrenia

na zlepšenie prístupu k vysoko kvalitnému a inkluzívnemu predškolskému a školskému vzdelávaniu pre marginalizované komunity vrátane Rómov a prijať opatrenia na rozšírenie ich účasti na odbornej príprave a vyššom vzdelávaní.

5. Zintenzívniť úsilie o lepšie fungovanie trhu s energiou, najmä zvýšením verejnej transparentnosti regulačného rámca a preskúmaním faktorov spôsobujúcich vysoké sieťové poplatky za elektrinu, najmä pre priemyselných odberateľov. Na základe dosiaľ dosiahnutého pokroku ďalej rozvíjať prepojenia so susednými krajinami vrátane Ukrajiny v súlade s memorandom o porozumení podpísaným v apríli.

6. Prijať opatrenia na zvýšenie nezávislosti verejnej služby, a to aj zmenou zákona o štátnej službe. Prijať stratégiu na zlepšenie riadenia ľudských zdrojov vo verejnej správe. Zintenzívniť úsilie o posilnenie analytickej kapacity na kľúčových ministerstvách s cieľom prijať politiky založené na dôkazoch a skvalitniť posudzovanie vplyvu politík. Prijať opatrenia na boj proti korupcii a zrýchliť úsilie o zlepšenie efektívnosti a kvality systému súdnictva. Zaviesť opatrenia na zlepšenie podnikateľského prostredia, a to aj pre malé a stredné podniky. Zintenzívniť úsilie o zlepšenie efektívnosti verejného obstarávania.

Konkrétnejší vplyv do vonkajšieho prostredia na úrovni samosprávy je uvedený v STEEP analýze (Formulár A6).

Formulár A6 - STEEP analýza (analýza externého prostredia)

Sociálne prostredie	Technologické prostredie	Ekonomické prostredie
Zmeny populácie - zvyšovanie Podielu vysokoškolsky vzdelaných ľudí na populácii	Úroveň technológie (výrobnej) a zavádzanie inovatívnych technológií u kľúčových zamestnávateľov – technologická výhoda a technologické zaostávanie	Využívanie doplnkových zdrojov financovania - Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF) pre spolufinancovanie projektov (Partnerská dohoda SR, operačné programy)
Systém vzdelávania - nedostatočné prepojenie vzdelávacieho systému s potrebami trhu práce	Centrálne využívanie IKT pre komunikáciu s obyvateľstvom a zlepšovanie kvality verejných služieb	Nové trhy a nové príležitosti pre kľúčových zamestnávateľov mimo Uzemia obce
Nedostatočná kapacita a kvalita pracovnej sily pre kľúčových zamestnávateľov	Rastúca úroveň výskumu, vývoja a inovácií v podnikoch a projektoch s vysokou pridanou hodnotou	Dobudovanie dopravnej obslužnosti a cestnej infraštruktúry
Využívanie sociálnych technológií a projektov sociálnych inovácií		Daňové zaťaženie
Zvyšovanie podielu MRK na celkovom počte obyvateľstva, zvyšovanie počtu obyvateľov postihnutých chudobou, rastúca kriminalita		Využívanie možností podpory v oblasti kreatívneho priemyslu
Ekologické prostredie	Politické prostredie	Hodnotové prostredie
Dopady životného prostredia – nedostatočné a neefektívne opatrenia protipovodňovej ochrany	Administratívna pripravenosť Vlády SR na čerpanie prostriedkov EŠIF	Celková organizačná kultúra, vnímanie a akceptácia korupcie v spoločnosti (Transparency International)
Objavenie doteraz	Sektorové stratégie - Politika	Trvalá spolupráca so strategickými

neidentifikovaných starých environmentálnych záťaží	vlády SR v podpore investícií (investičné stimuly), podpory inovácií, cestovného ruchu, rozvoja dopravy	sociálno-ekonomickými partnermi a nové modely pre spoluprácu (verejno-súkromné formy spolupráce)
Zvyšovanie environmentálneho zaťaženia v oblasti znečistenia ovzdušia	Komplikovaná legislatíva a výkon v oblasti verejného obstarávania	Zmena postojov obyvateľstva, rastúca xenofóbia, rasizmus a kriminalita
Klesanie úrovne podzemnej vody v území a celkový nedostatok pitnej vody	Nedostatočná legislatívna a organizačná pripravenosť Vlády SR na riešenie problematiky MRK	Zmena postojov obyvateľstva, aktívne zapojenie do občianskych procesov a rozvojových aktivít
	Nepripravenosť VÚC Banská Bystrica na čerpanie EŠIF v programovom období 2014-2020	

Zdroj: vlastné spracovanie

1.3. SWOT analýza

Formulár A5 - SWOT analýza

SOCIÁLNY ROZVOJ	
Ľudské zdroje a trh práce	
Silné stránky	Slabé stránky
- Relatívne stabilný počet obyvateľov obce	- Zvyšovanie podielu MRK na celkovom počte obyvateľov obce
- Komunikácia sociálno-ekonomických partnerov v otázkach znižovania nezamestnanosti, úbytku kvalifikovanej pracovnej sily a riešenia otázky zmeny učebných odborov v prospech dopytu na trhu práce	- Pretrvávajúce problémy sociálnej inklúzie spojené s neprispôsobivými občanmi
- Znižovanie miery nezamestnanosti s predpokladom udržania klesajúceho trendu	- Znižovanie počtu ekonomicky aktívnych obyvateľov
- Skúsenosti z tvorby a implementácie projektov financovaných z národných a európskych zdrojov	- Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily
	- Nedostatočný rast počtu obyvateľov s dosiahnutým stredným odborným a vysokoškolským vzdelaním
Ľudské zdroje a trh práce	
Príležitosti	Ohrozenia
- Zvyšovanie kvalifikovanej pracovnej sily a napĺňanie potrieb trhu práce	- Odchod pracovnej sily do miest s vyššou kvalitou života podporený legislatívnymi a regionálnymi zmenami
- Vytváranie podmienok zo strany štátu	- Rast verejných výdavkov na

pre zosúladienie zručností a potrieb trhu práce	zdravotníctvo a sociálne poistenie
- Využívanie dotačných nástrojov a finančných mechanizmov v oblasti rozvoja ľudských zdrojov a aktívnych opatrení trhu práce	- Pretrvávajúci neefektívny priebežný dôchodkový systém
- Využívanie nástrojov ďalšieho vzdelávania, celoživotného vzdelávania a poradenstva pre dospelých	- Legislatívne zmeny v oblasti pracovného práva, ktoré zvyhodňujú ekonomicky neaktívne obyvateľstvo voči ekonomicky aktívnemu obyvateľstvu (EAO)
	- Zvýšenie zaťaženie EAO neaktívnym obyvateľstvom v poproduktívnom veku
	- Nedostatočne motivujúca legislatíva pre rizikové skupiny v oblasti nezamestnanosti a vzrastajúci počet ľudí ohrozených chudobou
	- Pretrvávajúca sociálna neprispôobilosť marginalizovaných skupín
Kultúra, šport a spoločenský život	
Silné stránky	Slabé stránky
- Komunitné centrum, múzeum, existencia organizácií, združení a spolkov,	- Nedostatok finančných zdrojov pre financovanie kultúrnych a spoločenských aktivít
- Tradičné kultúrne podujatia	- Nedostatočné prepojenie verejnosti a občianskych organizácií na realizovaných kultúrnych a spoločenských podujatiach
Kultúra, šport a spoločenský život	
Príležitosti	Ohrozenia
- Udržanie tradícií, celoročných kultúrnych podujatí z vlastných zdrojov a prostredníctvom získania doplnkových zdrojov financovania	- Nedostatok finančných zdrojov na realizáciu kultúrnych, spoločenských a športových podujatí
- Orientácia na efektívne partnerstvá a spoluprácu aktérov regionálneho rozvoja	- Nedostatočné podmienky pre systematické zapájanie detí a mládeže do voľnočasových aktivít
- Získanie doplnkových zdrojov na vytvorenie spoločného priestoru pre stretávanie sa občianskych organizácií a aktérov spoločenského života	
Školstvo	
Silné stránky	Slabé stránky
- Existujúca technická infraštruktúra budov základnej a materskej školy	- Nevyhovujúci dispozičný stav verejných budov (nedostatok špecializovaných učební a infraštruktúry k nim)
- Poskytovanie predškolského a základného vzdelania, podpora rozvoja predškolského zariadenia a základného školstva	

Školstvo	
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - Získanie nenávratnej finančnej podpory zo zdrojov EŠIF na rekonštrukciu, modernizáciu a rozšírenie kapacity verejných budov 	<ul style="list-style-type: none"> - Nezískanie finančných prostriedkov zo zdrojov EŠIF na rekonštrukciu, modernizáciu a rozšírenie kapacity verejných budov

Formulár A5 - SWOT analýza (pokračovanie)

HOSPODÁRSKY (EKONOMICKÝ) ROZVOJ	
Ekonomika	
Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - Geografická poloha na križovatke ciest 	<ul style="list-style-type: none"> - Nevyužívanie potenciálu v oblasti rozvoja cestovného ruchu
<ul style="list-style-type: none"> - Vytváranie synergických efektov pri využívaní rozvojových faktorov prostredníctvom partnerstva so strategickými sociálno-ekonomickými partnermi aj na regionálnej úrovni 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedostatočné využívanie prírodného potenciálu okolia na rozvoj cestovného ruchu
<ul style="list-style-type: none"> - Členstvo v regionálnych spolkoch a združeniach (partnerstvo Čierny Hron – Muránska planina) 	<ul style="list-style-type: none"> - Absencia miestnych koncepcií, strategických dokumentov, zručností a kapacít pre využitie potenciálu v oblasti rozvoja cestovného ruchu na miestnej a regionálnej úrovni
<ul style="list-style-type: none"> - Spolupráca organizácií a združení na záchrane a rekonštrukcii hradu 	<ul style="list-style-type: none"> - Nízka konkurencia podnikateľských subjektov v oblasti cestovného ruchu
<ul style="list-style-type: none"> - Vhodné pozemky v potenciálnych oblastiach rozvoja cestovného ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> - Pretrvávajúci nízky záujem uchádzačov o zamestnanie o pracovné príležitosti
<ul style="list-style-type: none"> - Existencia prírodného bohatstva, chránených území, rekreačných lokalít, kultúrnych pamiatok v obci a v okolí 	
Ekonomika	
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - Využívanie faktora geografickej polohy 	<ul style="list-style-type: none"> - Nezáujem investorov o rozvoj, budovanie a zvýšenie úrovne služieb v oblasti cestovného ruchu
<ul style="list-style-type: none"> - Využitie EŠIF, dotácií a fondov pre realizáciu čiastkových rozvojových projektov (zámerov) regiónu – rekonštrukcia hradu 	<ul style="list-style-type: none"> - Neúspech v získavaní finančných zdrojov z EŠIF, fondov a dotácií
<ul style="list-style-type: none"> - Prírodné a kultúrno-historické podmienky ako potenciál pre rozvoj cestovného ruchu v oblasti turizmu, cykloturizmu a rekreácie – využívanie doplnkových zdrojov na financovanie týchto rozvojových aktivít 	
Správa majetku obce – efektívna verejná správa	
Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - Prepojenie programovania projektov a programového rozpočtu obce 	<ul style="list-style-type: none"> - Nízka energetická účinnosť verejných budov vo vlastníctve obce

- Zvyšujúca sa spokojnosť občanov s efektivitou verejnej správy	
- Pravidelná údržba a zhodnocovanie majetku obce z programového rozpočtu a iných zdrojov	
Správa majetku obce – efektívna verejná správa	
Príležitosti	Ohrozenia
- Využitie zdrojov EŠIF na zvýšenie efektivity verejnej správy, podporu manažérstva kvality, inovácie a ďalšie vzdelávanie zamestnancov obecného úradu	- Nezískanie finančných prostriedkov zo zdrojov EŠIF
- Príležitosť na využitie doplnkových zdrojov financovania pre zlepšovanie technického stavu a energetickej efektívnosti verejných budov v rokoch 2014-2020	

Formulár A5 - SWOT analýza (pokračovanie)

ENVIRONMENTÁLNY ROZVOJ	
Životné prostredie	
Silné stránky	Slabé stránky
- Územie mesta bez starých environmentálnych záťaží	- Nedostatok zdrojov na modernizáciu a optimalizáciu zabezpečenia technických služieb v obci
- Národný park s certifikátom trvalo udržateľného turizmu	
- Kvalitné prírodné prostredie a chránené územia v okolí	
- Zvyšujúce sa množstvá vytriedených zložiek komunálneho odpadu	
- Neustále zvyšovanie environmentálneho povedomia obyvateľov v oblasti zberu triedeného odpadu	
- Organizácia aktivít na podporu zberu odpadov a čistenia verejného priestranstva	
Životné prostredie	
Príležitosti	Ohrozenia
- Príležitosť na získanie nenávratných finančných prostriedkov z EŠIF na projekty v oblasti životného prostredia	- Nezískanie finančných prostriedkov z EŠIF na modernizáciu a optimalizáciu zabezpečenia technických služieb v obci
- Ďalšie zvyšovanie environmentálneho povedomia obyvateľstva v oblasti životného prostredia	- Nedostatočné zdroje mesta na odstraňovanie čiernych skládok z mesta a okolia
	- Nebezpečenstvom vzniku nového environmentálneho znečistenia rôzneho druhu a formy

Zdroj: vlastné spracovanie

1.4. Zhodnotenie hlavných disparít a faktorov rozvoja

Hlavné disparity rozvoja obce:

- nevyužitý prírodný a kultúrno-historický potenciál pre rozvoj cestovného ruchu,
- nedostatočná infraštruktúra cestovného ruchu a nepostačujúce využitie existujúcej infraštruktúry cestovného ruchu,
- technický stav verejných budov vyžadujúcich si rekonštrukciu,
- marginalizované rómske komunity a problémy sociálnej inklúzie,
- nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily pre ťažiskové odvetvia priemyslu, nevhodná štruktúra učebných odborov pre potreby praxe,
- nedostatočné prepojenie vzdelávacieho systému s podnikateľskou sférou,
- slabá komunikácia organizácií občianskeho sektora a duplicita v činnostiach,
- chýbajúce štruktúry poradenských a inovačných centier na podporu podnikateľského prostredia, vrátane vedecko-technologických parkov a klastrov so zameraním na rozhodujúce odvetvia a tradičné odvetvia.

Hlavné faktory rozvoja obce:

- dobudovaná technická infraštruktúra v obci,
- využitie kultúrno-historického potenciálu a prírodného potenciálu na rozvoj cestovného ruchu (kultúrne pamiatky, Národný park Muránska planina),
- výhodná geografická poloha pre tok tovarov a služieb, polohový potenciál mesta, logistické väzby a dopravná dostupnosť,
- zvýšenie kvality a dostupnosti dopravnej infraštruktúry,
- možnosť využívania európskych štrukturálnych a investičných fondov v programovom období 2014-2020 a iných doplnkových zdrojov financovania pre rozvojové zámery,
- posilňovanie kapacity a efektivity verejnej správy,
- vytváranie synergických efektov pri využívaní rozvojových faktorov prostredníctvom partnerstva so strategickými sociálno-ekonomickými partnermi obce aj pri vytváraní podmienok pre rozvoj obce a regiónu,
- pravidelné investovanie do budovania a údržby obecnej technickej infraštruktúry,
- vyriešené vlastnícke vzťahy komplexných rozvojových projektov obce a regiónu (hrad, kultúrne pamiatky),
- podpora oblastnej organizácie cestovného ruchu, podpora verejno-súkromných partnerstiev,
- využitie regionálnych produktov, celoročných kultúrnych podujatí, kultúrnych tradícií a tradičných receptov,
- budovanie poradenských centier pre rozvoj podnikateľského prostredia.

Formulár A14 - Kontrolný zoznam pre hodnotenie možných rizík (rozvoja územia)

Druh rizika	Objekt rizika	Zdroj rizika	Nežiadúce dôsledky	Pravdepodobnosť
Technické	Územie	Priemyselné havárie	Znečistenie životného prostredia	Nízka
Environmentálne	Územie	Objavenie doteraz neidentifikovaných	Nadmerné znečistenie	Nízka

		starých environmentálnych záťaží		
Sociálne	Územie	Neúmerné zvyšovanie počtu obyvateľov MRK	Rastúca kriminalita	Nízka
Ekonomické	Územie	Financovanie z doplnkových zdrojov financovania	Nerealizované rozvojové projekty	Nízka

Zdroj: vlastné spracovanie